

کشاورزی تحت اشغال: تجاری سازی کشاورزی و از بین بردن خودکفایی و امنیت غذایی در افغانستان و عراق^۱

چکیده

بعید به نظر می رسد که پس از یک تهاجم نظامی، اعزام مشاوران کشاورزی به سرزمین اشغال شده در زمره اولویت های اشغالگران قرار گیرد. اما فرستادن مشاوران وزارت کشاورزی آمریکا به افغانستان یکی از اولین اقدامات نیروهای اشغالگر بود. این حرکت دور از انتظار که از سال ۲۰۰۳ آغاز شد تا سال ۲۰۰۸، ۵۲ مشاور کشاورزی را به تناوب، برای مدتی معادل با ۲۵۴۸ ماه برای ترویج کشاورزی شیمیایی در این کشور جنگزده به خدمت گمارد. «تیم های بازسازی ایالتی» نام نهاد اداری-نظامی ای است که اشغالگران برای ترویج کشاورزی شیمیایی و تجاری در افغانستان تشکیل داده اند. تا سال ۲۰۰۸، ۲۵ واحد از این تیم ها برای آموزش به کشاورزان افغان تشکیل شد. قابل توجه اینکه علاوه بر مشاوران اعزامی از سوی وزارت کشاورزی آمریکا، این تیم ها همچنین شامل نمایندگانی از شرکت های بزرگ آمریکایی است. این شرکت ها هر یک به نحوی در صنایع مرتبط با کشاورزی، از جمله سرمایه گذاری در کشت و صنعت ها، بازاریابی در بازارهای بین المللی، تولید بذره های اصلاح شده و تراریخته، تهیه و توزیع انواع نهاده های شیمیایی و ابزار آلات و ادوات آبیاری مکانیزه، تخصص دارند. دلیل رسمی اعلام شده از سوی اشغالگران برای ایجاد تیم های بازسازی ایالتی هدایت کشاورزان افغانی به کشت های دیگر غیر از زراعت خشخاش است. این در صورتی است که افغان ها تا قبل از آغاز دخالت های سیاسی و نظامی بیگانه که بیش از سه دهه پیش آغاز شد، نه تنها به برکت تنوع کشت از نظر غذایی کاملاً خودکفا بودند بلکه کشور افغانستان از صادر کنندگان عمده انواع محصولات زراعی و باغی محسوب می شد. لذا تعلیم کشاورزی به این نسل از کشاورزان زبده بومی به نظر کاری بیهوده به نظر می رسد و قطعاً نمی تواند دلیل واقعی تلاش اشغالگران باشد. آنچه در عمل به واقعیت نزدیک تر است، هدف نیروهای مهاجم برای تغییر بنیادین نظام کشاورزی افغانستان است به طوری که ساختار جدید از همه نظر، از کشت، داشت و برداشت گرفته تا بازاریابی و فروش متکی به شرکت ها و بازارهای خارجی باشد و آب و خاک این کشور در درجه اول در خدمت بازار جهانی قرار گیرد و نه تغذیه و بهداشت افغان ها. این نیت نیروهای اشغالگر را می توان از چند اقدام دیگر که همزمان با تشکیل تیم های بازسازی ایالتی صورت گرفته است تشخیص داد: یکی از این اقدامات اجرای برنامه ای با عنوان «بازسازی بازارهای محصولات کشاورزی افغانستان» است و دیگری تلاش نیروهای خارجی برای ایجاد محدودیت های قانونی برای استفاده از بذره های بومی در آن کشور است. در یکی از بروشورهای سازمان آمریکایی موسوم به اداره توسعه بین المللی ایالات متحده (یو اس اید)، مسئولان این سازمان صراحتاً اعلام کرده اند که شرکت های

^۱ نوشته حاضر چکیده مقاله زیر است:

آمریکایی بیشترین سود را از برنامه بازسازی بازارهای کشاورزی افغانستان خواهند برد. و تا کنون این وعده دولت آمریکا برای شرکت های زیر سودهای کلان به ارمغان آورده است:

- Chemonics International برای سرمایه گذاری های مختلف در بخش زراعی، از جمله تسهیل سرمایه گذاری خارجی در بخش کشاورزی و آماده سازی وزارت کشاورزی این کشور برای حمایت توسعه کشت و صنعت ها و تولید جهت صادرات است.
- Vermont Industries تجهیزات آبیاری مکانیزه
- DM شرکت فنی ارائه طرح های سامانه آبیاری مکانیزه

جایگزین کردن بذرهای بومی با بذرهای اصلاح شده نقشی محوری در تغییر نظام کشاورزی افغانستان توسط نیروهای اشغالگر داشته است. تا وقتی که کشاورزان افغانستان از بذرهای بومی استفاده می کنند نمی توان آن کشور را از خودکفایی و امنیت غذایی و احتمالاً مقاومت در برابر نیروهای مهاجم ساقط کرد. از این رو از سال ۲۰۰۲، با همکاری ۳۴ سازمان خارجی، هزاران تن بذر انواع محصولات کشاورزی به این کشور وارد و در آن توزیع شده و در مدت اجرای طرحی یکساله با نام غلط انداز «کنسرسيوم برداشت آینده برای بازسازی کشاورزی افغانستان» مقدمات تشکیل شرکت های تولید بذرهای اصلاح شده در داخل کشور نیز چیده شد. در بازسازی کشاورزی در افغانستان، حمایت و استفاده از میراث غنی ژنتیکی این کشور نه تنها جایگاهی ندارد، بلکه برای تسهیل و توسعه بازار استفاده از بذرهای اصلاح شده به جای بذرهای بومی، اقدامات قانونگذاری مقتضی نیز صورت گرفته است: به تاریخ ۱۳ سپتامبر ۲۰۰۵ با هدایت سازمان خواربار جهانی و اتحادیه اروپا، وزارت کشاورزی افغانستان مقرراتی وضع کرد که از توزیع انحصاری بذرهای اصلاح شده در کشور توسط شرکت های خارجی دفاع می کند و کشاورزان را از گردآوری و ذخیره سازی بذر برای کشت در سال های آتی، که از رسومات کشاورزان بومی در کشورهای کهن دنیاست، منع می کند.

در عراق نیز، تحولات کشاورزی بی شباهت به آنچه در افغانستان می گذرد نیست. تهاجم به حقوق کشاورزان در منع استفاده از بذرهای بومی از مشترکات سیاست های استعماری اشغالگران در این دو کشور جنگزده است. عراق برای سال های متمادی از بازارهای بزرگ محصولات کشاورزی آمریکا، به ویژه گندم، محسوب می شده است. وابسته تر کردن عراق به واردات غذا از اهداف کلیدی نیروهای آمریکایی پس از حمله نظامی به این کشور بوده است. این امر به قدری اهمیت داشته است که از ابتدای کار، شخصی به نام دن آمستوتز، مدیر عامل اسبق شرکت کارگیل، یکی از بزرگترین شرکت های تولید کننده نهاده های شیمیایی جهان، به سمت فرد مسئول برای اصلاح نظام کشاورزی عراق برگزیده شد. نتیجه فعلی این به اصطلاح اصلاح، گشودن بیش از پیش مرزهای کشور به روی واردات محصولات کشاورزی خارجی و نتیجتاً ویران کردن بستر اقتصادی لازم برای تولید داخلی بوده است. نمونه ای دیگر از این اقدامات برای وابستگی هر چه بیشتر عراق به واردات، از میان بردن بذرهای بومی بوده است. همانند کشاورزان افغانی، برزگران عراقی نیز از جمع آوری و ذخیره سازی بذر برای کشت سال بعد قانوناً منع شده اند. اهمیت این ممنوعیت برای استعمارگران در عراق به قدری بوده است که قانون آن با عجله، چند روز قبل از انتقال قدرت به حکومت قانونی عراق، توسط حکم شماره ۸۱ فرماندهی آمریکایی وضع شد.